

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-33>**Любов КІБЕНКО,***orcid.org/0000-0001-9183-7823**старший викладач кафедри мовної підготовки
Харківського державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) kibenkolubov57@gmail.com***Наталія ТОНКОНОГ,***orcid.org/0000-0002-9973-3778**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(Переяслав, Київська область, Україна) natulya3112@gmail.com***Людмила ЛЕВИЦЬКА,***orcid.org/0000-0003-3679-2372**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) levуска75@gmail.com*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЗВО

У статті авторами розглядається технологія змішаного навчання, що поєднує у собі переваги традиційного аудиторного та електронного навчання і забезпечує розвиток здобувача освіти як суб'єкта самоосвітньої діяльності. Метою дослідження є розгляд та аналіз особливостей, ключових характеристик технології змішаного навчання, дослідження інструментів та платформ; впровадження у освітній процес, а також опис досвіду застосування даної технології під час викладання дисципліни «Іноземна мова» у закладах вищої освіти. Розглянуто електронні ресурси для впровадження змішаного навчання в освітню практику (системи управління навчанням, масові відкриті онлайн-курси, хмарні послуги). Проаналізовані інструменти та платформи, які найбільш ефективно використовують викладачі в процесі змішаного навчання в Львівському національному університеті імені Івана Франка, Харківському державному біотехнологічному університеті та Університеті Григорія Сковороди в Переяславі. У процесі дослідження автори застосовують методи аналізу, узагальнення та систематизації результатів наукових досліджень у аналізованій галузі; метод педагогічного спостереження. Емпіричну базу дослідження становлять результати, отримані під час тримісячної роботи зі студентами бакалаврату. Для збору та аналізу інформації було використано опитування респондентів. Актуальність даної роботи пов'язана з тим, що іноземні мови, які є складними для вивчення в період війни в закладах вищої освіти, відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні майбутніх фахівців. Предмет дослідження – інструменти та платформи для викладання іноземної мови в процесі змішаного навчання для студентів бакалаврів.

Результати цього дослідження показали, що використання змішаного навчання в закладах вищої освіти має позитивний вплив на успішність здобувачів під час вивчення іноземних мов; підвищення їхнього середнього балу та мотивації.

Ключові слова: змішане навчання, заклади вищої освіти, іноземна мова, освітній процес, опитування, цифрові інструменти.

Lyubov KIBENKO,

orcid.org/0000-0001-9183-7823

*Senior Lecturer at the Department of Language Training
Kharkiv State Biotechnology University
(Kharkiv, Ukraine) kibenkolubov57@gmail.com*

Nataliia TONKONOH,

orcid.org/0000-0002-9973-3778

*PhD in Pedagogy,
Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) natulya3112@gmail.com*

Liudmyla LEVYTSKA,

orcid.org/0000-0003-3679-2372

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) levycka75@gmail.com*

CURRENT TRENDS IN THE IMPLEMENTATION OF BLENDED LEARNING IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

In the article, the authors consider the technology of mixed learning, which combines the advantages of traditional classroom and electronic learning and ensures the development of the student as a subject of self-education. The purpose of the study is to review and analyze the features, key characteristics of blended learning technology, research tools and platforms; introduction into the educational process, as well as a description of the experience of using this technology during the teaching of the discipline «Foreign Language» in higher education. Electronic resources for the implementation of blended learning in educational practice (learning management systems, mass open online courses, cloud services) are considered. The tools and platforms that are most effectively used by teachers in blended learning process at Ivan Franko Lviv National University, Kharkiv State Biotechnology University and Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav are analyzed. In the process of research, the authors apply methods of analysis, generalization and systematization of the scientific research results in the analyzed field; method of pedagogical observation. The empirical basis of the research is the results obtained during three months of work with undergraduate students. The survey of respondents was used to collect and analyze information. The relevance of this research is due to the fact that foreign languages, that are difficult to learn in higher education institutions during the war, play an extremely important role in future specialists formation. The subject of research is tools and platforms for the foreign language teaching in the blended learning process for undergraduate students.

The results of this study showed that the use of blended learning in higher education institutions has a positive impact on the students' success during foreign languages learning; increasing their GPA and motivation.

Key words: *blended learning, higher education institutions, foreign language, educational process, survey, digital tools.*

Постановка проблеми в загальному вигляді.

За останні кризові роки, коли нас спіткала пандемія COVID-19 та війна, розпочата російською федерацією проти України в 2022 році, відбулися не лише значні інституційні зміни в системі освіти, а й з'явилися нові програмні рішення. Вся технічна складова закладів освіти в обсязі наявних ресурсів була перебудована, вдосконалена та налагоджена для дистанційного чи змішаного навчання. На даний момент переважна більшість закладів вищої освіти мають доступ до необхідної інфраструктури та технічних рішень для побудови ефективної моделі змішаного навчання з багатьох предметів, проте досі не було розроблено однозначних загальних рекомендацій щодо організації освітнього процесу. Змішане навчання поєднує традиційні підходи до викла-

дання з дистанційним та онлайн навчанням, його можна ефективно використовувати для розвитку мовних навичок, покращення середовища вивчення іноземної мови та підвищення мотивації студентів. Викладачі, науковці та педагоги, які використовують змішані підходи, ґрунтують свої педагогічні підходи на припущенні, що особиста взаємодія (як між здобувачами, так і між здобувачами та викладачем) має певні переваги, а також на розумінні того, що існують деякі невід'ємні переваги використання онлайн-методів у навчанні. Таким чином, при використанні змішаного навчання варто знайти гармонійний баланс між онлайн-доступом до знань і людською взаємодією віч-на-віч.

Мета статті є розгляд та аналіз особливостей, ключових характеристик технології змішаного

навчання, дослідження інструментів та платформ для її впровадження у освітній процес, а також опис досвіду застосування змішаного навчання під час викладання дисципліни «Іноземна мова» у закладах вищої освіти.

Аналіз наукових досліджень. Змішане навчання (ЗН) було в центрі уваги багатьох досліджень українських та зарубіжних науковців: К. Бугайчук (2016), С. Крістенсена (2013), М. Горна (2013), В. Кухаренко (2016), О. Спіріна (2020), А. Квятковської (2022), Л. Карташової (2022), Н. Болюбаша, Ю. Тріуса та ін. Науковці приділяють увагу впровадженню змішаного навчання в освітній процес, розробці інтегрованих освітніх програм та курсів, пошуку інноваційних форм і методів навчання, покращенню умов для оволодіння іноземною мовою шляхом індивідуалізації навчання, виявленню засобів ЗН, визначенню ролі і місця ЗН у освітньому процесі та оцінці ефективності їх використання у навчанні, тощо.

Наприклад, М. Зеленський зазначає, що використання змішаного навчання може забезпечити багато переваг для тих, хто вивчає мову, порівняно з традиційними підходами до викладання. Деякі з цих переваг включають розвиток автономії, індивідуалізовану мовну підтримку, сприяння спільному навчанню, збільшення взаємодії та залучення студентів, надання можливості практикувати мову поза межами класу та покращення мовних навичок (Зеленський, 2020).

Виклад основного матеріалу. Викладати іноземну мову в технологічну епоху допомагають прикладні інструменти віртуального навчання. Варто зазначити, що процес модернізації системи навчання у закладах вищої освіти відбувається під впливом інформатизації суспільства і заснований на динамізмі, застосуванні існуючих освітніх технологій, нових форм навчання та інноваційних методів.

Розберемо, що означає поняття «змішане навчання». Науковець К. Krismadinata розглядає ЗН як навчання, що «поєднує офлайн-класи з онлайн-навчанням. Це може створити гнучке навчання, яке можна здійснювати в будь-який час у різних місцях, де є інтерактивні засоби та види діяльності» (Krismadinata, 2020). Українська науковця Г. Ткачук зазначає, що змішане навчання це «...цілеспрямований процес передачі й засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, заснований на поєднанні технологій традиційного, комп'ютерно-орієнтованого, дистанційного та мобільно-орієнтованого навчання» (Ткачук, 2018).

На думку А. Квятковської, завдяки змішаному навчанню студенти та викладачі можуть скористатися перевагами обох форм навчання. Однією з переваг є знання того, що можна практикувати на комп'ютері, планшеті чи телефоні, незалежно від місця та часу. Інша перевага – це допомога професійного, індивідуального наставника, який надасть персональну допомогу для безпечного та адекватного спілкування новим діалектом протягом усього процесу та досягнення конкретних цілей викладача (наприклад, тести на навички виразного мовлення) (Квятковська, 2021). Тобто, змішане навчання – це багатообіцяюча ідея, яка об'єднала багато важливих галузей, таких як методика викладання, освітні технології, онлайн викладання та навчання.

Проаналізуємо, які інструменти та платформи найбільш ефективно використовують викладачі в процесі змішаного навчання в Львівському національному університеті імені Івана Франка, Харківському державному біотехнологічному університеті та Університеті Григорія Сковороди в Переяславі.

1. Використання Google Class. В процесі змішаного навчання при викладанні іноземних мов ця платформа дає можливості:

- створення та управління контентом курсу;
- розробка завдань, вправ і тестів;
- забезпечення роботи студентів у групах та взаємооцінювання;
- ведення студентського журналу та подання документів;
- надання доступу до онлайн-тестів, опитувань, відеоматеріалів;
- оцінювання знань студентів та виставлення оцінок; має ситему рейтингів.

Все це визначає можливості для підвищення якості наданих ресурсів, а також оцінити ефективність процесу змішаного навчання.

2. Використання платформи та форумів Moodle. Отримання навичок говоріння є критично важливим у вивченні іноземних мов. Таким чином, коли закінчується аудиторний час для обговорення на очному занятті, використання форумів Moodle дають змогу для продовження навчання онлайн. Студенти та викладачі проводять час формулюючи вдумливі відповіді та занурюючись у глибокі дискусії. Наприклад, використовуючи платформу Moodle можна розбивати курси на теми, які формують структурний шлях через усі матеріали, що вивчаються. Студентам рекомендується використовувати вбудовані глосарії, які підвищують рівень знань іноземної лексики. Це усуває необхідність забезпечувати здобувачів освіти великою

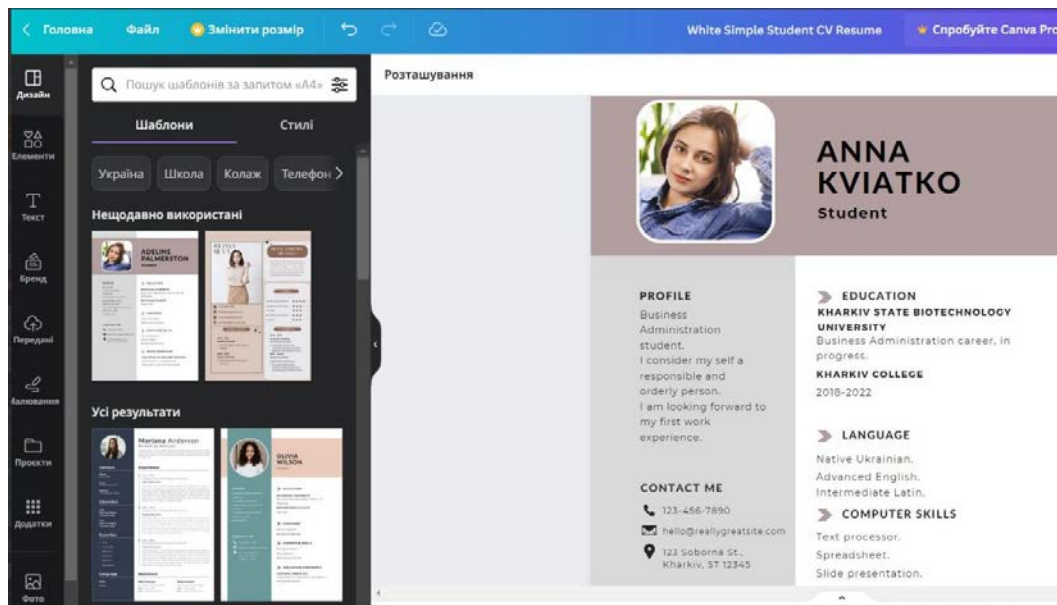

Рис. 1. Робота здобувачів (створення візитівок) при проведенні занять «Англійська мова за професійним спрямуванням»

кількістю друкованих матеріалів і економить багато часу та зусиль викладачів.

3. Сервіси Canva, Prezi, Kahoot, Quizlet. Використання таких сервісів, дають змогу урізноманітнити заняття іноземної мови та покращити процес змішаного навчання. Наприклад, викладачі Харківського державного біотехнологічного університету при проведенні занять «Англійська мова за професійним спрямуванням» та університету Григорія Сковороди в Переяславі з метою закріплення вивченого на заняттях матеріалу використовують сервіс Canva: створюють шаблони для визначення основних фахових термінів; обговорюють та аналізують їх; створюють комікси на задану тему; власні візитівки (рис. 1); здобувачам пропонується самостійна робота з підготовки якогось матеріалу з заданої теми у вигляді презентації у програмі Power Point. У Львівському національному університеті імені Івана Франка при вивченні дисципліни «Іноземна мова (німецька)» викладачі використовують у своїй роботі Quizlet (рис. 2) та Kahoot для вдосконалення граматичних навичок студентів природничих спеціальностей. Ці програми відзначаються високою дидактичною значущістю зворотного зв'язку між здобувачами та викладачами. Варто зазначити, що сервіси Quizlet

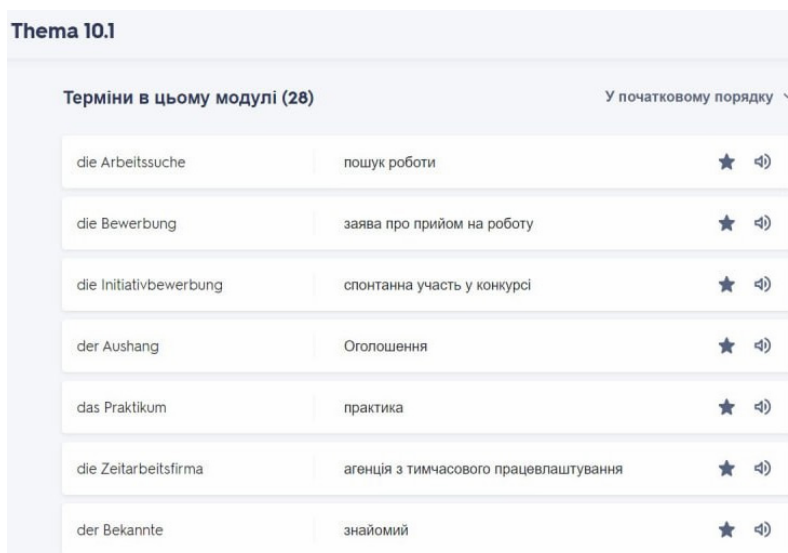

Рис. 2. Робота з програмою Quizlet при проведенні занять «Іноземна мова (німецька)»

і Kahoot використовують ігрові елементи в рамках навчання, при цьому сама система не перетворюється на гру, а навчальний зміст не зазнає змін. В процесі навчання здобувачі мають ускладнення завдань, можливість виграти та стати переможцем, отримати бали та бонуси. При цьому їхня увага сконцентровується на вирішенні поставлених проблем для досягнення освітніх цілей.

4. Тестові програми Wordwall, Memrise, Classroom, Classtime та ін. Ці платформи найкраще підходять для проведення узагальнення та систематизації знань з певної дисципліни. Використання тестових програм в процесі змішаного

навчання дозволяє швидко та ефективно перевірити рівень засвоєння здобувачами матеріалу та автоматично конструювати статистичні дані з успішності за підсумками проведених робіт. При викладанні в університеті Григорія Сковороди в Переяславі дисципліни «Вступ до граматики англійської мови» викладачі відзначають високу продуктивність від тестових платформ Google Form та Classtime.

Для визначення, як змішане навчання впливає на вивчення іноземної мови, авторами було проведено дослідження. В процесі дослідження було використано комплекс науково-теоретичних, емпіричних та статистичних методів, а саме: синтез, концептуалізація теоретичних практичних знань, системний аналіз документів і наукових досліджень з проблеми, класифікація тощо. Застосовувалися методи описової статистики такі як частота, відсоток, середні бали та середньозважені значення. Для збору та аналізу інформації було використано опитування респондентів. Інформація була зібрана, інтерпретована, проаналізована та статистично оброблена.

Дослідження проводилося в Львівському національному університеті імені Івана Франка (ЛНУ), Харківському державному біотехнологічному університеті (ХДБУ) та Університеті Григорія Сковороди в Переяславі (УГСП). Цільовими респондентами були студенти бакалаврату, які мають досвід вивчення іноземної мови. Загальна кількість респондентів склала 124 особи, з яких 46% жінки та 54% чоловіки.

Учасники в кожному закладі освіти були розділені на дві групи: експериментальну групу, яка вивчала цільову лексику за допомогою змішаного навчання та контрольну групу, яка вивчала ту саму лексику за традиційною методикою (індивідуальні заняття). Наприкінці періоду навчання

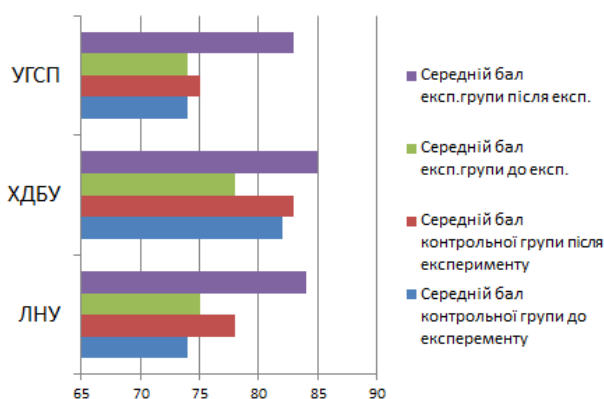

Рис. 3. Результати дослідження

обидві групи пройшли тестування, щоб визначити їхні знання лексики (рис. 3).

Результати дослідження показали, що використання змішаного навчання покращує середній бал здобувачів освіти, тобто здобувачі в експериментальній групі мали значний приріст оцінок, ніж ті, хто навчався за традиційною методикою:

- Здобувачі Університету Григорія Сковороди в Переяславі: контрольна група до проведення експерименту мала середній бал 74, після проведення – 75 балів (приріст 1,4%); експериментальна група мала 74 бали, після проведення – 83 бали (приріст 12,1%).

- Здобувачі Харківського державного біотехнологічного університету: контрольна група до проведення експерименту мала середній бал 82, після проведення – 83 бали (приріст 1,2%); експериментальна група мала 78 бали, після проведення – 85 балів (приріст 8,9%).

- Здобувачі Львівського національного університету імені Івана Франка: контрольна група до проведення експерименту мала середній бал 74, після проведення – 78 балів (приріст 5,4%); експериментальна група мала 75 балів, після проведення – 84 бали (приріст 12%).

Тобто, в середньому експериментальні групи покращили значно свій результат успішності в порівнянні з контрольними групами. З цього можна стверджувати про ефективність впровадження змішаного навчання при викладанні іноземних мов.

Для покращення якості викладання іноземних мов в процесі змішаного навчання дослідники рекомендують:

- Проводити заняття інтерактивно та автентично, поєднуючи живу взаємодію між здобувачами та викладачами.

- Використовувати мультимедійні матеріали, які підтримують добре розроблені завдання та проекти, які студенти можуть виконувати вдома.

- Поєднувати синхронні заходи, в яких здобувачі зустрічаються онлайн або особисто зі своїми викладачами та одногрупниками, з асинхронними видами діяльності, де відбувається глибока взаємодія як з самою дисципліною, так і з групами одногрупників.

- Поєднувати використання статичних підручників або робочих аркушів з інтерактивними навчальними матеріалами, а також забезпечувати вибір і контроль, пропонуючи різноманітні завдання.

Висновки. Отже, зазначимо, що сучасний педагог повинен володіти великим арсеналом мультимедійних засобів навчання та мати високу

цифрову компетентність для урізноманітнення процесу навчання. Застосування змішаного навчання в процесі викладання іноземної мови підвищує ефективність навчання та активізує діяльність студентів як на занятті, так і під час самостійної роботи, про що свідчать результати

дослідження. Викладачів слід заохочувати до використання змішаного навчання на своїх заняттях. Нарешті, слід проводити більше досліджень для вивчення ефективності змішаного навчання в українських закладах вищої освіти та його впливу на успішність студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Buhaichuk K. Blended learning: theoretical implementation in educational process of higher educational institutions. *Information Technologies and Learning Tools*. 2016. 54, 4, 1–18. DOI: 10.33407/itlt.v54i4.1434
2. Zelenskyi M., Nesterenko I., Volovik N., Mytsenko D. Blended learning technologies for a foreign language teaching the students of non-philological majors. *Herald of Kiev Institute of Business and Technology*. 2020. 44(2). 4–10. DOI: 10.37203/kibit.2020.44.01
3. Krismadinata K. Blended Learning as Instructional Model in Vocational Education: Literature Review. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. №8, 11B, 5801–5815. DOI: 10.13189/ujer.2020.082214
4. Ткачук Г. Теоретичні аспекти та стан впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти України. *European vector of Ukraine and Republic of Poland*. 2018. вип. 1, с. 465–485.
5. Квятковська А. Проблеми впровадження змішаного навчання в закладах передвищої фахової освіти. XVI Міжнародна наукова конференція «Сучасні досягнення в науці та освіті». 2021. URL: <http://elar.khmn.edu.ua/bitstream/123456789/10644/1/15.pdf> (дата звернення 16.08.2023)

REFERENCES

1. Buhaichuk K. Blended learning: theoretical implementation in educational process of higher educational institutions. *Information Technologies and Learning Tools*. 2016. 54, 4, 1–18. DOI: 10.33407/itlt.v54i4.1434[in English].
2. Zelenskyi M., Nesterenko I., Volovik N., Mytsenko D. Blended learning technologies for a foreign language teaching the students of non-philological majors. *Herald of Kiev Institute of Business and Technology*. 2020. 44(2). 4–10. DOI: 10.37203/kibit.2020.44.01[in English].
3. Krismadinata K. Blended Learning as Instructional Model in Vocational Education: Literature Review. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. №8, 11B, 5801–5815. DOI: 10.13189/ujer.2020.082214[in English].
4. Tkachuk H. Teoretychni aspekty ta stan vprovadzhenia zmishanoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Theoretical aspects and state of implementation of blended learning in higher education institutions of Ukraine]. *European vector of Ukraine and Republic of Poland*. 2018. vyp. 1, s. 465–485. [in Ukrainian]
5. Kviatkovska A. Problemy vprovadzhenia zmishanoho navchannia v zakladakh peredvyshchoi fakhovoi osvity [Problems of implementation of blended learning in higher education institutions]. XVI Mizhnarodna naukova konferentsiia «Suchasni dosiahnennia v nauksi ta osviti» [XVI International Scientific Conference "Modern Achievements in Science and Education"]. 2021. URL:<http://elar.khmn.edu.ua/bitstream/123456789/10644/1/15.pdf> (data zvernennia 16.08.2023) [in Ukrainian]